

Kv Själabodarna 11

Lund 73:1
Lund, Lunds kommun, Skåne län
Arkeologisk undersökning 2019
Jan Kockum

Titel: Kv Själabodarna 11
Författare: Jan Kockum
Kulturmiljörapport: 2019:18

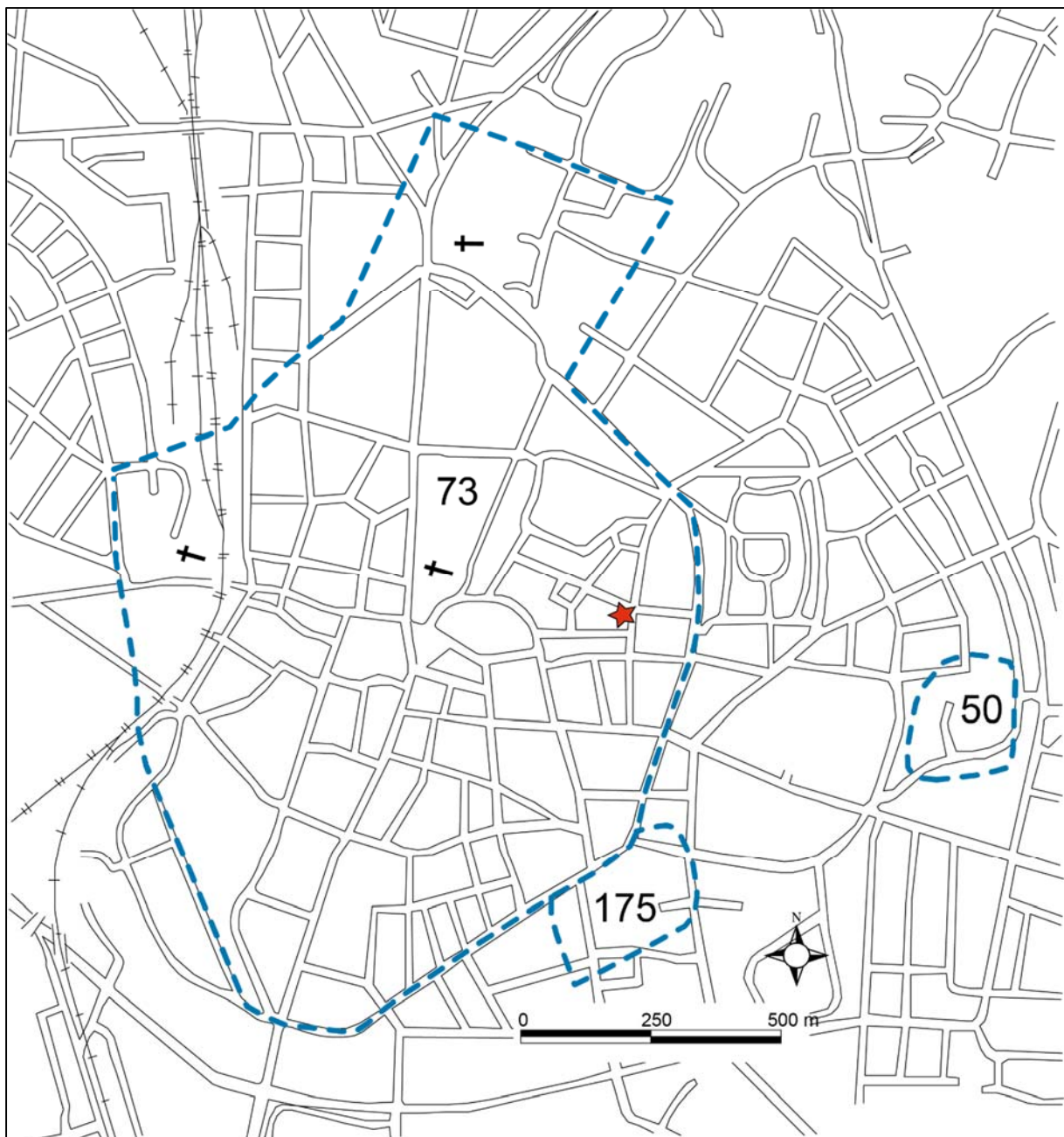
Omslagsbild: Området för tillbyggnaden schaktas av.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

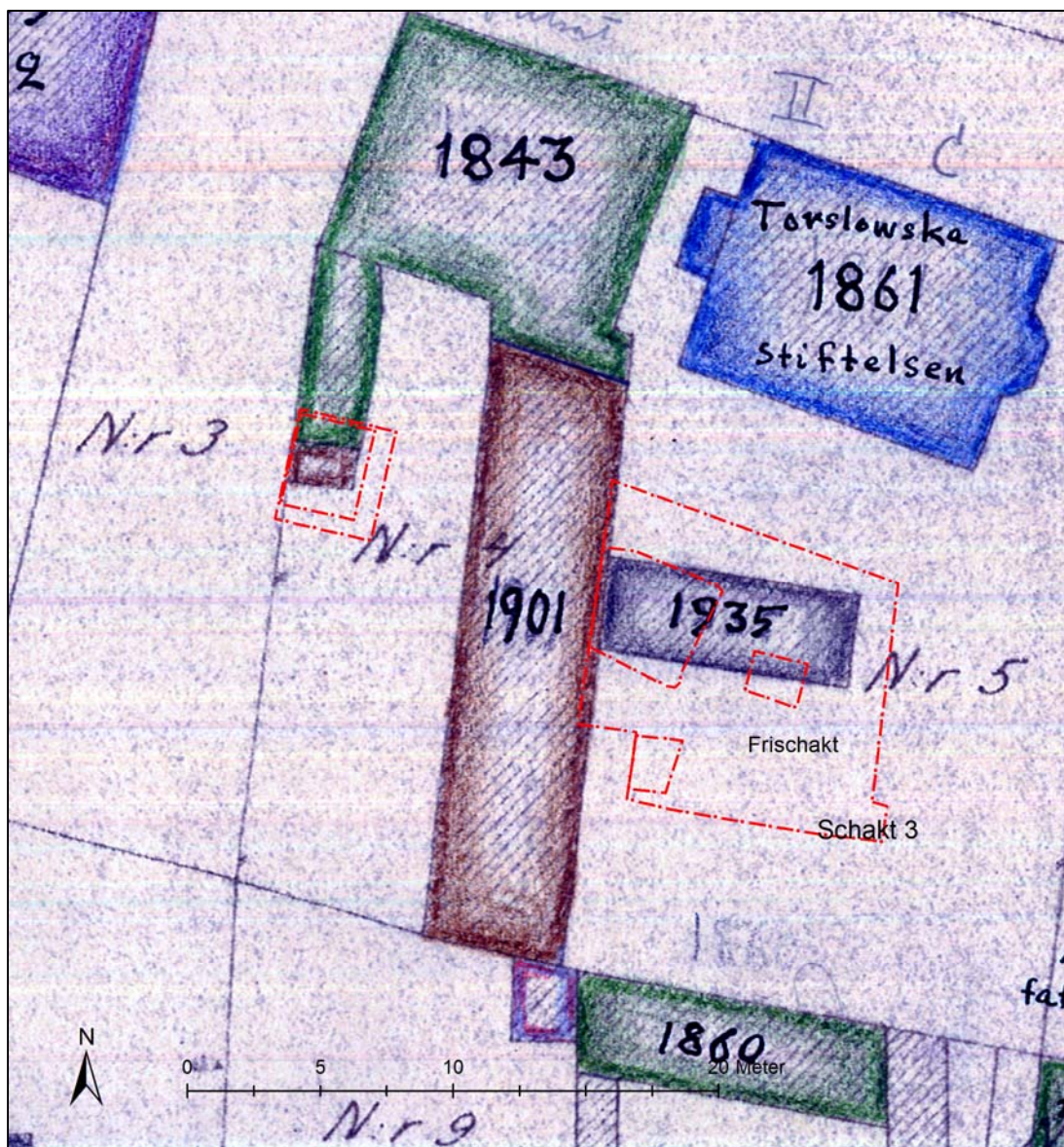
Sammanfattning	1
Inledning.....	3
Fornlämningsmiljö	4
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat.....	5
Kulturlagerstatus	7
Förslag på fortsatta åtgärder	7
Administrativa och tekniska uppgifter.....	8
Referenser	9
Bilagor	11
Makrofossil, rapport	12
¹⁴ C-analys	14

Sammanfattning

- I samband med tillbyggnad av Sankt Thomas kyrka i Lund och flyttning av kyrkans klockstapel har markngrepp gjorts inom det historiska stadsområdet.
- Enligt beslut från Länsstyrelsen i Skåne (Lst. dnr. 431-29539-2019) genomfördes en arkeologisk undersökning i form av arkeologisk förundersökning och schaktningsövervakning. Undersökningen genomfördes av personal från Kulturen i Lund (projektnr. A_2018_0062).
- Vid undersökningen påträffades grunden till en byggnad från 1840-talet i området för klockstapelns nya placering. Under denna framkom ytterligare äldre bebyggelse.
- Även på innergården påträffades äldre bebyggelse, dels från modern tid och dels från högmedeltid

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Figur 2. Undersökningens schakt i förhållande till tidigare modern bebyggelse och dess tillkomsttid.

Inledning

I samband med tillbyggnad av Sankt Thomas kyrka i Lund och flyttning av kyrkans klockstapel har markingrepp gjorts inom det historiska stadsområdet. Då detta är registrerat som fornlämning Lund 73:1, villkorades ingreppen av Länsstyrelsen i Skåne län med att en arkeologisk undersökning skulle göras i samband med schaktningen (Lst. dnr. 431-29539-2018). Den arkeologiska undersökningen utfördes av personal från Kulturen i Lund (projektnr. A_2018_0062) under perioden 2019-01-08–2019-02-27.

Fornlämningsmiljö

Fastigheten ligger inom Lunds historiska stadsområde och är beläget inom kvarteret Själabodarna som troligen har fått sin form under medeltiden. Kvarteret omges av gator som har sitt ursprung i medeltiden. I norr gränsar kvarteret mot Lilla Algatan, i söder till Stora Magle Kyrkogata, i väster till Själbodgatan och i öster till Stora Tomegatan.

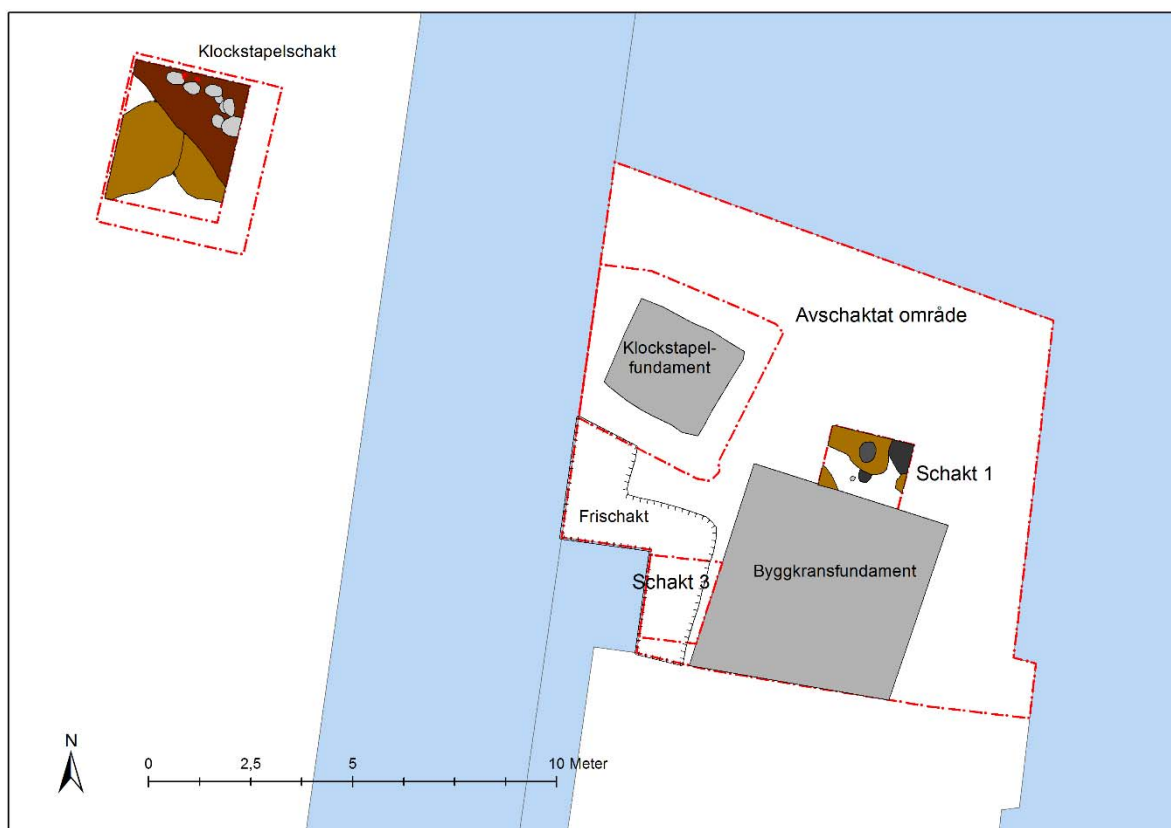
Tidigare arkeologiska iakttagelser

År 1935 undersöktes södra delen av fastigheten Själabodarna 1 ut mot Magle Stora kyrkogata. Här påträffades en murgrund, fem brunnar samt delar av en damm (Kulturens LA arkiv).

År 1980 grävdes för undergjutning inne på Magleskolans gård i den södra delen av kv Själabodarna 1. Här framkom endast äldre rivningsmassor (Kulturens LA arkiv).

Tidigare undersökning inom fastigheten Själabodarna 11 är gjord år 1985 i samband med att kyrkan uppfördes. Då intensivundersöktes cirka 165 m² omedelbart norr om dagens undersökningsområde. Kulturlagerdjupet varierade mellan 0,60–1,20 m. Sannolikt har området varit bebyggd sedan mitten av 1000-talet, vilket stolpburen bebyggelse vittnade om. Ett flertal fynd av så kallade glödkärl gjordes, vilka stått i en härd i ett hus med lergolv som framkom i undersökningens östra del. Ett fynd av ett spädbarn, vilket begravts under ett golv, gjordes vid undersökningen (Roslund 1990; Gardelin 2007a). En schaktningsövervakning företogs på resterande yta, vid vilken det framkom fyra brunnar och ett antal gropar (Kulturens LA arkiv).

Vid en schaktningsövervakning inför husbyggnation år 1986 inom den västra delen av fastigheten Själabodarna 1 framkom delar av ett stenhus, senast uppfört under 1300-talet. Byggnaden hade inom schaktet måtten 11,20×6,20 m med långsidan ut mot Själbodgatan. Fynd från de kulturlager och anläggningar som framkom visade på en bebyggelseetablering under 1000-talet (Gardelin 2007b).

Figur 3. Undersökningsområdet i den norra delen av innergården samt öster om den östra längan.

Genomförande och resultat

Sankt Thomas kyrka består av en fyrlängad anläggning med innergård. Kyrkan utgör den norra längan och i hörnet mellan kyrkan och den östra flygeln har klockstapeln varit placerad. Nybyggnationen är placerad inom den norra delen av innergården i anslutning till kyrkan. Omkring halva innergårdens yta berördes av tillbyggnaden.

På platsen för tillbyggnaden schaktades befintliga bärlager ner med cirka 0,50 m. För huskonstruktionen var det i den avbanade ytan planerat för fyra djupschakt för byggnadsfundament. Två utgick då man kunde återanvända ett under arbetet påträffat betongfundament. Då tillbyggnaden även krävde flytt av klockstapeln frilades dess fundament och ett nytt fundamentsschakt grävdes väster om kyrkoanläggningens västflygel.

Avschaktat område

På den del av innergården som skulle bebyggas schaktades en yta om 12×12 m av, ner till 0,50 m under befintlig marknivå. Detta motsvarade i stort tjockleken på de bärlager som lades ut vid anläggandet av gårdsplanen på 1980-talet. Kulturlager blottades partiellt i schaktets nordöstra hörn, men grävdes ej bort. Dessa undersöktes inte närmare, men bestod sannolikt av rivningsmassor från tidigmodern tid och bakåt i tid uppblandat med destruktionslager från rivandet av 1935 års bebyggelse (jfr resultatet i schakt 1). I övrigt låg bärlager kvar över ytan, samtidigt som en knapp fjärdedel utgjordes av ett betongfundament som var gjutet ner mot

underliggande lermorän. Detta har sannolikt varit fundamentet för byggkranen vid uppförandet av kyrkan.

Flytt av klockstapel

Vid flytt av klockstapeln frigrävdes befintligt betongfundament. Kring fundamentet fanns ett frischakt om cirka 4,00×4,00 m och befintligt fundament var gjutet mot underliggande morän på ett djup av 0,90 m. Av schaktets norra sektion framgick att moderna bärlager i området hade ett djup om 0,60 m och att det under dessa fanns 0,30 m kulturlager. Morän framkom på 0,90 m.

Djupschakten

Söder om klockstapelschaktet framkom ett byggkransfundament. Detta mätte cirka 5,00×5,00 m och var cirka 0,60 m tjockt. Fundamentet kunde återanvändas i den nya byggnadskonstruktionen, varför två planerade schakt utgick (jfr. schakt 2 och 4, bilaga 3).

Figur 4. Schakt 1 från söder. I schaktets syns fragment av ett lergolv, rester av brandlager samt en större skärva yngre rödgods från en gryta (fnr KM 96221: 1).

Schakt 1. Ett djupschakt om 1,60×2,00 m och med ett sammanlagt djup om 1,00 m grävdes norr om och i anslutning till byggkransfundamentet. Här påträffades byggnadsrester i form av brandlager, bränd lerklining och fragment av lergolv. Dessa var i ytan uppblandade med destruktionslager som sannolikt uppkommit i samband med rivningen av 1935 års bebyggelse. Bland rivningsmassorna framkom ett bottenfragment av en kanna i äldre rödgods, daterad till perioden 1250–1350 (fnr KM 96221: 1). I underliggande lager gjordes dock ett fynd av ett grytfragment i yngre rödgods (fnr KM 96221: 2), vilket ger en grov datering till perioden 1350–

tidig modern tid. Byggnadsresterna sammanfaller med det södra partiet av en byggnad från år 1935, men uppförandet av denna har inte utplånat äldre bebyggelse lämningar. Byggnaden från 1930-talet uppfördes på en högmedeltida bebyggelse.

Schakt 3. Ett djupschakt om 1,00×2,00 m och med ett sammanlagt djup om 1,10 m grävdes i anslutning till befintlig västlänga samt till den västra sidan av byggkransfundamentet. Hela schaktet förlades i tidigare dränerings- och frischakt.

Schakt 5 (klockstapelschakt). På klockstapelns nya plats grävdes ett schakt om 3,70×4,20 m. Djupet uppgick till 1,70 m. I detta schakt påträffades raseringsmassor och grundmurar på ett djup av 0,50–0,80 m. Dessa kan med största sannolikhet kopplas till nu försvunnen bebyggelse från år 1843. På en meters djup påträffades ett lergolv från en äldre bebyggelse. Träkol i lergolvet har ¹⁴C daterats till åren 980–1160 e.Kr. Med största sannolikhet till perioden före år 1060 (bilaga 2). Det makrofossilprov som togs visade på ett relativt litet inslag av organiskt material. Det framkom emellertid fiskrens, fragment av däggdjursben samt kärna från björnbär, vilket kan indikera en köksmiljö (bilaga 1).

Lergolvet tillhör sannolikt inte första generationens bebyggelse i området. Den byggnad som det representerar låg på en äldre markhorisont som sannolikt utgjorde odlingsjord. Det är möjligt att byggnaden däremot representerar en förtätning av en bebyggelse som tidigare bestod av större gårdsenheter.

Kulturlagerstatus

Bevaringsförhållandet för kulturlagren inom området är goda, däremot har byggnationer, ledningsdragningar och marknivellering sedan tidigare kraftigt fragmenterat lagren inom undersökningsområdet.

Förslag på fortsatta åtgärder

Ärendet är avslutat och inga fler antikvariska åtgärder är nödvändiga inom ramarna för kyrkotillbyggnaden.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-29539-2018
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Löpnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2018_0062
Trakt/kvarter/fastighet	Själåbodarna 11
Socken	Lund
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Husbyggnation
Uppdragsgivare	Sankt Thomas församling
Typ av undersökning	Schaktningsövervakning och förundersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Jan Kockum
Övrig personal	Mattias Karlsson
Fältarbets tid	2019-01-08–2019-02-27
Fälttid, arkeolog, tim	22 h
Fälttid, maskin, tim	-

Yta, m²	116 m ²
Kubik, m³	105 m ³
Schaktmeter, m	-

Fyndmaterial	KM96221:1-2. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Ritning, dokumentation	4 st A3 ritfilm: 3 sektionsritningar skala 1:20, 2 planritning skala 1:20, 2 planritningar skala 1:100. Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	27 digitala fotografier
Analyser	Makrofossil, ¹⁴ C
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Själåbodarna 11

Referenser

Gardelin, Gunilla 2007a. *Kv Själabodarna 11, Lund. Arkeologisk förundersökning 1986*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 253. Lund.

Gardelin, Gunilla 2007b. *Kv Själabodarna 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 1986*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 252. Lund.

Roslund, Mats 1990. Nittiotalets medeltidsarkeologi och det döda barnet. *Fornvännen* 1990/4. Stockholm.

Kulturens LA arkiv

Fyndtabell KM96221

Fnr	Material	Föremål	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g	Kontext
1	Keramik	Äldre rödgods	Kanna	Botten	1	21	Schakt 1 Omrörda massor
2	Keramik	Yngre rödgods	Gryta	Mynning	1	54	Schakt 1 /K4

Bilagor

1. Makrofossil, rapport
2. ^{14}C -analys
3. Ursprunglig schaktplan

1. Makrofossil, rapport

Makroskopisk analys av jordprov från lergolv i Kv Själabodarna 11, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna SHMM, 2019-06-20

Bakgrund och syfte

Under den arkeologiska undersökningen av bebyggelse lämningar i Kv Själabodarna 11, Lund insamlades ett jordprov från ett bevarat lergolv i syfte att undersöka om det makroskopiska materialet kan tillföra något till den kulturhistoriska tolkningen av aktiviteterna i byggnaden. Syftet har också varit att plocka ut material med kort egenålder lämpligt för ¹⁴C-datering.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologen under utgrävningen. Volymen mättes och jorden preparerades genom flotation och våtsiktning med 0,25 mm maskvidd enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986). Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7-100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Cappers et al. 2009) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, smältor, ben mm har eftersökts och kvantifierats.

Lergolvet var stratigrafiskt väldefinierat och antas i detta fall inte ha påverkat nämnvärt av senare tids bioturbation. Till följd av detta har allt makroskopiskt material som påträffats i jorden antagits ha sitt ursprung i bruket av golvet.

Analysresultat

I bifogade resultattabell har material som inte är fröer och frukter kvantifierats enligt en grov relativ skala om 1-3 punkter, där 1 punkt innebär förekomst av enstaka (ca 1-5) fragment i hela provet. 2 punkter innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamlingar som görs. 3 punkter innebär att materialet är så vanligt att de tillhör de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar.

Själalodarna 11, schakt 5	L	Lergolv
	Volym (l)	0,9
	Träkol	••
Köksavfall	Fiskben och fjäll	••
	Benfragment (däggdjur)	•
Övrigt	Smälta	•
Fröer/frukter		
Björnbär	<i>Rubus</i> sect. <i>Rubus</i> subsp. <i>Rubus</i>	1

Diskussion

Provet var förhållandevis fattigt på organiskt material vilket kan tolkas som att golvet hållits rent. Fragmenten av rester efter fiskrens samt benfragment indikerar att golvet legat i en köksmiljö. Även kärnan av björnbär kan härröra från matlagningen. Inslaget av träkol och en mineralsmälta kan antingen härröra från en näraliggande ugn eller från en händelse när byggnaden brunnit.

Referenser

- Cappers, R, T. T., Neef, R. & Bekker, R- M. 2009: *Digital atlas of economic plants*. Groningen Archaeological Studies vol 9. Groningen
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

2. ^{14}C -analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@physics.uu.se

Uppsala 2019-05-22

Erik Ogenhall
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Hållnäsgratan 11
752 28 UPPSALA

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Själabodarna, Lund, Skåne. (p 2263)

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

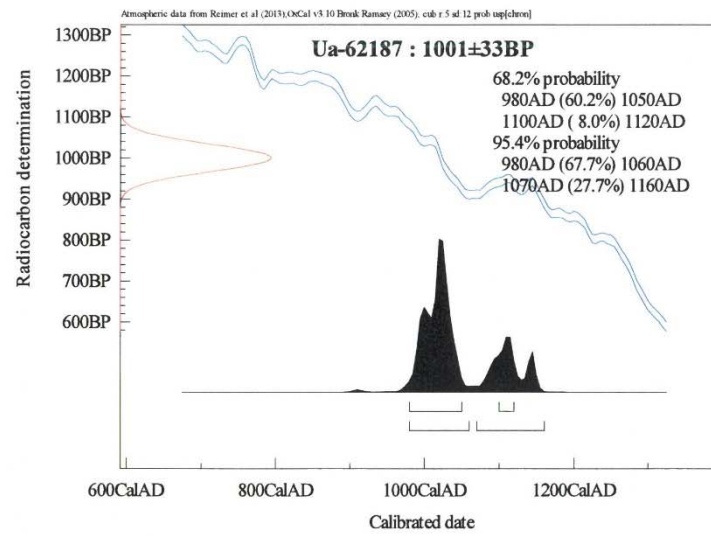
Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰}}$ V-PDB	^{14}C age BP
Ua-62187	s5	-24,4	1 001 ± 33

Med vänlig hälsning

Göran Possnert / Lars Beckel

[illegible]

